

NOLIKUMS PAR BRAUCAMĀ UN SPORTA TIPA VAISLAS ĒRZEĻU SERTIFICĒŠANU.

Braucamā un sporta tipa ērzeļus vērtē sertificēšanai atbilstoši „Latvijas zirgu šķirnes ciltsdarba programmā 2016. -2026.gadam” noteiktajām prasībām. Vērtēšanai var pieteikt ērzeļi, sākot no 3 gadu vecuma. Ērzeļiem vērtē 7 eksterjera grupas un 4 darbaspēju pazīmes, saskaņā ar šķirnes standarta prasībām, katru pēc desmit ballu skalas un rezultātus fiksē zirga vērtēšanas lapā (Pielikums Nr.5).

Ērzeļu vērtēšana vaislinieka sertifikāta piešķiršanai notiek trīs fāzēs:

1.fāze (pirmreizējā sertifikācija no 3 gadu vecuma) iekļauj:

- izcelsmes un tipa vērtējumu,
- izmēru noteikšanu,
- temperamenta un labdabīguma testēšanu,
- eksterjera vērtēšanu
- darbaspēju vērtēšanu, atbilstoši zemāk minētajām prasībām atkarībā no zirga vecuma.

Sertifikātu jaunais ērzeļis saņem uz 3 gadiem kā pārbaudāmais vaislinieks.

2.fāze (atkārtotā sertifikācija) iekļauj:

- izmēru noteikšanu
- darbaspēju vērtēšanu, atbilstoši zemāk minētajām prasībām,
- eksterjera vērtēšanu, ja sertifikācijas komisija vai ērzeļa īpašnieks to uzskata par nepieciešamu,
- temperamenta un labdabīguma testēšanu,
- pēcnācēju kvalitātes vērtējumu, ja vaisliniekam ir pēcnācēji.

Pēc 2.fāzes prasību izpildes vaislinieks saņem sertifikātu uz nākošo periodu (3 gadiem).

Ja vaisliniekam nav pēcnācēju, tad sertifikāts uz nākošo periodu netiek izsniegts, bet tas var atkārtoti pretendēt uz pārbaudāmā ērzeļa statusu.

3.fāze (sertifikāta pagarināšana uz turpmāko vaislas darbības laiku) iekļauj:

- pēcnācēju kvalitātes vērtējumu.

Ērzeļu darbaspēju vērtēšana notiek divās fāzēs, saskaņā ar šķirnes standarta prasībām:

1.fāze. Jaunajiem ērzeļiem (3-4 gadu vecumā) vērtē:

- gaitas vērtējums soļos (brīvā gaitā un pavadā)
- gaitas vērtējums rikšos (brīvā gaitā)
- brīvās kustības lēkšu gaitā
- lēkšanas spēja – braucamajam tipam
vai
- vadāmība grožos soļu un rikšu gaitā – braucamajam tipam.
- lēciena kvalitāte – sporta tipam.

Kopējais minimālais vērtējums - 31 balle.

Potenciālajiem vaislas ērzeļiem, kas ir 5 gadus veci un vecāki, jāizpilda 1. un 2. fāzes prasības.

2. fāze.

Atkārtotā vērtēšanā vaislinieka sertifikāta pagarināšanai:

1) **braucamā tipa ērzeliem** papildus vērtē vienu no izmantošanas veidiem pēc atvieglotām prasībām:

- pajūga braukšana
- konkūrs
- iejāde

Vērtē jājamību vai vadāmību (vērtēšanas kritēriji tiks izstrādāti ciltsdarba programmas pirmajā darbības gadā).

2) **sporta tipa ērzeliem** papildus vērtē jājamību (jāšanas viegluma un ērtuma tests ar pamata un pieaicinātu jātnieku - vērtēšanas kritēriji tiks izstrādāti ciltsdarba programmas pirmajā darbības gadā).

Ja darbaspēju novērtēšana nav iespējama traumas vai citu fizioloģisku iemeslu dēļ, vaislas ērzeļa īpašnieks iesniedz:

- veterinārārsta izziņu, kas to apliecina,
- sarakstu ar pajūgu braukšanas vai jātnieku sporta veidu sacensību rezultātiem, ja ērzelis tajās ir piedalījies.

Minimālās prasības sertificēšanai:

- **izcelsme/ tips: ≥ 8 ballēm,**
- **eksterjera vērtējums: ≥ 52 balles,**
- **darbaspēju vērtējums ≥ 31 balle.**

Svarīgs ir arī kopējais iespaids par ērzeli. Ērzeliem jābūt labdabīgam, enerģiskam, nosvērtam, bez iedzimtiem defektiem.

**Brāķēti (pie sertifikācijas netiek pielaisti) tiek ērzeļi, kuriem konstatēta kurba, špats, stīpa, rorers vai kriptorhisms.*

**Sporta tipa ērzeļi ar eksterjera kļūdām vai 1-2 cm mazāku skausta augstumu nekā minimālās prasībās noteikto, bet teicamām (ne mazāk kā 36 balles) darba spējām, par sertificētiem vaisliniekiem var tikt atzīti izņēmuma gadījumos. Šādu ērzeļu izmantošanu apstiprina vaislas ērzeļu sertificēšanas komisijas slēdziens.*

Ērzelis var iegūt **ieteicamā ērzeļa statusu**, ja saņēmis ne mazāk kā divus no vērtējumiem:

- ✓ izcelsmes/tips vērtējums ≥ 9 ballēm,
- ✓ eksterjera vērtējums ≥ 54 ballēm,
- ✓ darba spējas ≥ 34 ballēm
- ✓ pēcnācēju (pēc jaunzirgu vērtēšanas rezultātiem) vērtējums pārsniedz populācijas vidējo rādītāju – ērzelis tiek atzīts par uzlabotāju.

Vaislas sastāvā iekļaujamo ērzeļu minimālie izmēri 36 mēnešu vecumā ir sekojoši:

Dzīvnieku grupa	Augstums skaustā, cm	Krūšu apkārtmērs, cm	Pēdvidus apkārtmērs, cm
Sporta tipa ērzeļi	164	185	21.0
Braucamā tipa ērzeļi	162	196	22,5

Pēcnācēju kvalitāte.

Vērtējot vaislas ērzeļus pēc pēcnācēju kvalitātes, tiek vērtēti jaunzirgu rādītāji (eksterjers un darba spējas).

Lai sporta tipa ērzelis iegūtu vērtējumu pēc pēcnācēju kvalitātes, jābūt ne mazāk kā 10 pēcnācēju rādītāju vērtējumam jaunzirga vecumā, iegūti 5 gadu laikā. Braucamā tipa ērzelim tiek vērtēti visu pēcnācēju rādītāji jaunzirga vecumā, iegūti 5 gadu laikā.

Citas prasības:

- Importētiem sertificētiem ērzeļiem, ja sertifikācija veikta citā valstī, ņem vērā dokumentāli apliecinātu attiecīgās valsts vai šķirnes audzētāju organizācijas vērtējumu pēdējo 10 gadu laikā, kā arī sertifikācijas apliecinājumu.
- Importēti ērzeļi jāsertificē pēc Latvijas zirgu šķirnes ciltsdarba programmas/nolikuma par braucamā un sporta tipa vaislas ērzeļu sertificēšanas prasībām
- Angļu pilnasiņu un Traķēnes šķirnes ērzeļus sertificē izmantošanai ciltsdarba programmas ietvaros asins pieliešanai.
- Jaunērzeļu izlasi veic ne ātrāk kā 2,5 gadu vecumā. Sertifikātu izsniedz ērzeļiem, kas nav jaunāki par 36 mēnešiem.

Sertifikācijas kārtība:

Pamatojoties uz Ciltsdarba likuma saistošajiem 21.06.2011. MK noteikumiem Nr.474 “Liellopu, cūku, aitu, kazu un zirgu vaislinieku, to spermas, olšūnu un embriju sertifikācijas kārtība”, **lai pieteiktu ērzeli sertifikācijai, īpašnieks iesniedz zirgu audzēšanas organizācijā:**

1. Iesniegumu (Pielikums Nr.5).

2. Vaislinieka izcelsmes sertifikātu, izdotu saskaņā ar MK noteikumiem Nr.419 “Šķirnes lauksaimniecības dzīvnieka, tā spermas, olšūnas un embrija izcelsmes sertifikāta izsniegšanas kārtība”.

3. Dokumentu, kas apliecina dzīvnieku infekcijas slimību valsts uzraudzības plānā noteikto obligāto pasākumu izpildi vaislinieka turēšanas novietnē – [praktizējoša vetārsta apliecinājums](#)

Lai vaislas ērzelim pagarinātu sertifikātu, īpašnieks organizācijai iesniedz:

1. Iesniegumu (Pielikums Nr.4.) – **2 mēnešus** pirms sertifikāta derīguma termiņa beigām.

2. dokumentu, kas apliecina dzīvnieku infekcijas slimību valsts uzraudzības plānā noteikto obligāto pasākumu izpildi – [praktizējoša veterinārārsta apliecinājums](#)

3. vaislinieka ciltsvērtības novērtējumu (To aprēķina organizācija. Sporta tipa ērzeļiem pēc vismaz 10 pēcnācējiem, kuru vērtējumi pārsniedz populācijas vidējo rādītāju – darbaspējas >28.8 balles, eksterjers > 51.9 balles. Braucamā tipa ērzeļiem ir jābūt pēcnācējiem (vismaz vienam)).

Ja zirgu īpašnieks vēlas sēklot savas ķēves ar ievesto biomateriālu vai ved sēklot ķēves ar citas ES valsts sertificētajiem vaisliniekiem, tad par izmantojamo ērzeli /biomateriālu/ pirms sēklošanas organizācijā ir jāiesniedz nepieciešamie dokumenti sertifikātam:

1. Iesniegumu
2. Vaislinieka izcelsmes sertifikāta kopiju izsniedzējas valsts oriģinālvalodā un tā tulkojumu;
3. veterinārā (veselības) sertifikāta kopiju;
4. Testēšanas pārskatu, kas apstiprina vaislinieka izcelsmi (DNS analīzes rezultātus), kā arī testēšanas pārskatus, kas apstiprina vaislinieka tēva un mātes izcelsmi, ja iepriekš šādas analīzes nav veiktas.

Lai izraudzītais vaislas ērzelis saņemtu vaislas ērzeļa sertifikātu, **šķirnes zirgu audzēšanas organizācija** pēc pieteikuma saņemšanas:

1. Izveido **sertificētu vērtēšanas ekspertu komisiju piecu** cilvēku sastāvā (kopīgu abām organizācijām) **un ne retāk kā reizi gadā veic centralizētu ērzeļu sertifikēšanu;**
2. Lemj par ērzeļa iekļaušanu vaislas sastāvā:
 - a. izvērtējot ērzeļa vērtēšanas rezultātus, kuri apkopoti „Zirga vērtēšanas lapā”,
 - b. ja pēc visiem rādītājiem ērzelis atbilst vaislas ērzeļa prasībām, tad īpašnieks papildus iesniedz veterinārārsta slēdzienu par navikulārā sindroma un OCD pārbaudi (sporta tipa ērzeļiem).
3. Organizācija rakstiski motivē savu lēmumu.
4. Sastāda aktu par sertifikācijas rezultātiem.
5. Informē par savu lēmumu ērzeļa īpašnieku un, ja pieņemts negatīvs lēmums, izsniedz rakstisku atteikuma motivāciju.
6. Ir tiesīga pieaicināt sertificētus ārzemju speciālistus, kas ir kompetenti Latvijas šķirnes selekcijā pieļaujamo zirgu šķirņu vērtēšanā.
7. Ērzeļiem, kas atzīti par vaislā derīgiem, izsniedz elektroniski sagatavotu sertifikātu.
8. Braucamā tipa ērzeļa sertifikāta numuram pievieno burtu “B”, kas norāda, ka dzīvnieks vērtēts, vadoties pēc „Latvijas zirgu šķirnes ciltsdarba programmas 2016. - 2026.gadam” braucamajam tipam noteiktajām prasībām.
9. No programmā iekļautajiem vaisliniekiem pēc sertifikāta izsniegšanas tiek ņemts matu paraugs DNS analīžu veikšanai uzkrāšanai datu bāzē.

Šķirnes zirgu audzēšanas organizācija sertifikātu var anulēt, ja:

1. Netiek pildīti organizācijas norādījumi par ciltsdarba programmā noteiktajiem vaislinieku izmantošanas nosacījumiem;
2. Vaisliniekam netiek veikti diagnostiskie izmeklējumi, vakcinācija un veterinārmedicīniskā aprūpe;
3. Ir samazinājusies ērzeļa ciltsvērtība un par to ir sastādīts akts.
4. Ja ērzelis netiek atzīts par uzlabotāju (pēcnācēju vērtējums ir zemāks par populācijas vidējo).